

BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARIDA TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Ramazonova O'g'iloy Xolmurodovna

Buxoro davlat universiteti "Musika ijrochiligi va madaniyat" kafedrası katta o'qituvchisi

Rajabov Shexruz Shuxrat o'g'li

12-Ivokal 21 guruh talabasi

Jahon ta'lim va ilmiy tadqiqot muassasalarida musiqa o'qituvchilarida tadqiqotchilik faoliyatini tayyorgarligi sifatini ta'minlash, ta'lim jarayonini modellashtirish, loyihalashtirish tayyorgarlikni takomillashtirish, kasbiy sifatlarni va kompetentsiyalarni rivojlantirish bo'yicha ilmiy-tadqiqotlar olib borilmoqda. Shu jihatdan, bo'lajak musiqa o'qituvchilariga tadqiqotchilik va kasbga tayyorlashni xalqaro malaka talablari asosida olib borish, ta'lim sifatini xalqaro darajaga ko'tarish, tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish darajasi diagnostikasini amalga oshirish bo'yicha ilmiy-tadqiqotlarga e'tibor qaratilmoqda.

Respublikamizda so'ngi yillarda musiqa o'qituvchilarida tadqiqotchilik ko'nikmalarini rivojlantirish, kompetent mutaxassis va kasbiy kompetentsiyani rivojlantirib, raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning huquqiy me'yoriy asoslari yaratilmoqda.

Bo'lajak musiqa o'qituvchisining ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tanqidiy munosabatda bo'lish zarurati, o'z vazifasini asosan ko'plab tanlovlar g'oliblarini tarbiyalashda belgilab beradi. Bunday o'qituvchilar pedagogik faoliyatning tadqiqot funksiyasini bajarishda maqsadga muvofiqligini ko'rmaydilar. Ular fan bilan aloqa qilish, tadqiqot jarayoniga jalb qilish faqat ijodiy muloqotga xalaqit beradi, bolaning iste'dodini "o'stirish" ijodiy jarayonini "quritadi", deb hisoblaydi. Ammo yuzaga keladigan muammolarni chuqur o'rganmasdan, ularni hal qilish yo'llarini izlamasdan, o'quv jarayonini tashkil etish bo'yicha qiziqarli ijodiy g'oyalarni va hamkasblarning mavjud ijobiy (va salbiy) ish tajribasini tahlil qilmasdan ijodiy ta'lim bilan muvaffaqiyatli shug'ullanish mumkin emas.

Ilmiy-tadqiqot faoliyati va uning jarayonida shakllangan o'qituvchining musiqa san'ati sohasidagi ilmiy-tadqiqot pozitsiyasi nafaqat pedagogik dunyoqarashni rivojlantiradi va pedagogik faoliyatga ijodiy yondashishni shakllantiradi, balki uni xolisona, tanqidiy, kasbiy va mas'uliyat bilan baholashga ham yordam beradi.

Mamlakatimizda ta'lim jarayonini modernizatsiyalash sharoitida ilmiy tadqiqotlarni o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi, o'qituvchilarning shaxsiy salohiyatini yuksaltirish, ularning o'z-o'zini tarbiyalashda samarali faoliyat ko'rsatishi uni amalga oshirishning muhim shartidir.

Bugungi kunda oliy musiqa pedagogik ta'limi oldiga quyidagi muhim vazifani qo'yadi: nafaqat yaxshi nazariy va ijrochilik tayyorgarligiga ega bo'lgan, shakllangan kasbiy, umumiy madaniy, pedagogik kompetentsiyalarni amaliyotda qo'llay oladigan musiqa o'qituvchilarini tayyorlash; Shu bilan birga, musiqiy-ta'lim jarayonini takomillashtirishning samarali usullarini mustaqil izlashda faol ishtirok etadi, musiqa ta'limining mualliflik usullari, texnologiyalari, dasturlarini ishlab chiqish, maktab o'quvchilarini rivojlantirishda o'z kuchini sinab ko'radi.

Yosh o'qituvchi-musiqachilarning mustaqil kasbiy hayotga qadam qo'yish vaqtida boshdan kechirayotgan qiyinchiliklarini o'rganish shuni ta'kidlashga imkon beradiki, oliy ta'limda o'qish davrida talabalarning ilmiy-tadqiqot tayyorgarligiga e'tibor kuchayganiga qaramay, ular zarur

bilimlarni o'zlashtira olmayaptilar, ijodiy, ilmiy izlanishlarni rejalashtirish, tashkil etish, amalga oshirish tajribasi, pedagogik tadqiqotlarni olib borishga bilim va malakalari yuqori darajada shakllanmagan. Ular, zamonaviy axborot makonining keng imkoniyatlariga qaramay, tegishli ma'lumotlarni aniqlash, uni tanqidiy tushunish, mavjud va o'zlarining pedagogik tajribasini tahlil qilish va umumlashirish, yuzaga keladigan muammoli vaziyatlarning sabab-natijaviy aloqalarini o'rnatish, qiyinchiliklarni bartaraf etishlari lozim bo'ladi.

Shunday qilib, agar pedagogika oliy o'quv yurti bitiruvchiga keng ko'lamli zarur pedagogik bilimlarni taqdim etsa, unda tadqiqot ko'nikmalarini shakllantirish, o'qituvchi-musiqachining tadqiqot pozitsiyasi va yetarli ilmiy tajribaga ega bo'lishi bilan bog'liq bo'lgan muammolar yechimiga jiddiy e'tibor qaratish lozim.

Bo'lajak o'qituvchilarning umumiy kasbiy va ilmiy tayyorgarligi o'rtasidagi hali bartaraf etilmagan tafovutni bartaraf etishda pedagogika oliy o'quv yurtida kasbiy tayyorgarlikning barcha yo'nalishlari bo'yicha ilmiy-tadqiqot yondashuvi muhim rol o'ynaydi.

Shu bilan birga, o'qituvchilar ta'limini rivojlantirishning ilmiy-tadqiqot faoliyatini faollashtirishga, bo'lajak o'qituvchilar - musiqachilarning ilmiy-tadqiqot tayyorgarligiga bo'lgan navbatida ma'lum qarama-qarshiliklar mavjudligini aniqladi:

- musiqacha o'qituvchisining kasbiy faoliyati tarkibida ilmiy-tadqiqot funksiyasining ahamiyatini anglaydigan mutaxassislariga musiqacha ta'limi tizimining ijtimoiy ehtiyoji bilan ularning ilmiy-tadqiqot tayyorgarligi muammosining nazariy, uslubiy va amaliy jihatdan yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi;
- pedagogik voqelikda o'zini tez yo'lga qo'yish va muvaffaqiyatli amalga oshirish, kasbiy darajasi va malakasini xolis va konstruktiv tahlil qilish va baholash imkonini beradigan barqaror ilmiy pozitsiyaga ega bo'lgan pedagog kadrlarni tayyorlash bo'yicha aniq istiqbolli rejaning mavjud emasligi;
- o'qituvchilar - musiqachilar o'rtasida ilmiy-tadqiqot ijodiy faoliyati imidjini yaxshilash zarurati va yoshlarning musiqiy madaniyatini tarbiyalash, ularni tanishtirish ishlariga o'ziga xos yondashuvlarni aniqlash, sinab ko'rish va yaratish bo'yicha eksperimental tadqiqot ishlarini o'tkazish uchun motivatsiyaning past darajada ekanligi;
- o'qituvchilarning kasbiy o'sishi uchun qidiruv faoliyatining dolzarbligi va ularning ilmiy tayyorgarlik darajasining etarli emasligi;
- nafaqat festivallarda, musiqacha ijodiyoti tanlovlarida qatnashish, balki talabalar bilan birgalikdagi musiqiy va ijodiy faoliyat sifatini oshirish imkonini beruvchi o'z hamkasblarini tadqiqot natijalari, muallifning "topilmalari" bilan tanishtirish zarurligini anglamaslik.
- ishlagan yillar davomida to'plangan ijobiy tajriba ma'lumotlarini nashr etish istagi va ularni tezislar, maqolalar, ko'rsatmalar, qo'llanmalar shaklida tanqidiy tahlil qilish, umumlashirish va tizimlashtirish imkoniyati yo'qligi;
- yosh o'qituvchilarning pedagogik yutuqlarga bo'lgan ehtiyoji, pedagogik voqelikning o'zgarishi va moliyalashtirishning etishmasligi.

Shunday qilib, san'at ta'limi sohasida o'qituvchining kasbiy modelini moslashtirishni talab qiladigan ta'limni innovatsion rivojlantirishning zamonaviy sharoitlari bizga oliy musiqacha pedagogik ta'limi oldida turgan dolzarb muammoni shakllantirish imkonini beradi.

O'qituvchi - musiqachilarning ilmiy-tadqiqot kompetensiyasini shakllantirish muammosini o'rganish bo'yicha quyidagi masalalarni amalga oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi:

- musiqacha va badiiy ijodning turli ko'rinishlarining o'zaro bog'liqligini hisobga olgan holda, murakkab xarakterdagi muammolarni o'rganishga talabalarni jalb qilish;
- ta'lim muassasalarini tashkil etishda fanlararo integratsiyani rivojlantirish;

- maktab o'quvchilari bilan musiqiy ishlarni takomillashtirish yo'llarini izlashga qaratilgan talabalar ilmiy laboratoriyalari tizimini rivojlantirish;
- musiqa va pedagogik kadrlarni ilmiy-tadqiqot tayyorlash muammolarini hal etish, qo'shma ilmiy loyihalarni amalga oshirishda tajriba almashish sohasida oliy o'quv yurtlariaro hamkorlikning aniq tizimini yo'lga qo'yish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абдуллин Э. Б. Модель методологической подготовки учителя музыки //Методологические проблемы музыкальной педагогики: Материалы межреспубликанской научно-практической конференции. М. : МГПУ им. В.И. Ленина, 1991. С. 108 – 112
2. Пичугина Л.Н. Исследовательская деятельность в подготовке будущих учителей музыки / Л. Н. Пичугина ; ФГБОУ ВПО «Урал. гос. пед. ун-т». — Екатеринбург, 2015. — 169 с.
3. Kholmuradovna R. U., Obidovna R. M. Social norms, sanctions and personality //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 115-118.
4. Рамазонова У. Х., Сайфуллаева О. М. Развитие чувства ритма у детей //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 49-51.
5. Ramazonova U. X., Esanova M. J. An'anaviy xonandalik rivojida maqomlarning o'rni //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 496-501..
6. Ramazonova O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions //european journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. file:///C:/Users/user/Downloads/Telegram Desktop/Бехруз Болтаев (2).rtf2. – №. 1. – С. 336-339
7. Kholmurodovna U. R. Formation of publicistic performing skills in singing. – 2021.O
8. Hamidovich B. B. INTERPRETATION OF THE METHODS OF BUKHARA SHASHMAKOM AND THE FUNDAMENTALS OF MAKOM //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 1063-1066.
9. Hamidovich B. B. AL-FARABI AND IBN SINA'S CLASSIFICATION OF THE FOUNDATIONS OF THE THEORY OF" IYKUT" METHODS IN ORIENTAL MUSIC EDUCATION //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 102-104.
10. Boltayev B. H. O 'ZBEK MILLIY QO 'SHIQCHILIGINING QADR TOPISH XUSUSIYATLARI //Journal of Universal Science Research. – 2023. – Т. 1. – №. 12. – С. 312-318.
11. Mustafoyev B. TA'LIM ISLOHOTLARI MAZMUNIDA YOSH AVLOD MUSIQA MADANIYATI TARBIYASI //TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN. – 2023. – Т. 1. – №. 4. – С. 60-66.
12. Rajabov T. I., Ibodov O. R. O'zbek Xalq Musiqa Merosda O'quvchilarni Vatanparvalik Ruhida Tarbiyalash Vositasi //IJTIMOIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2021. – Т. 1. – №. 6. – С. 139-145.
13. Ortiqov O. R. MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI (OLIIY TA'LIM MUSSASALARI MISOLIDA) //Экономика и социум. – 2022. – №. 3-2 (94). – С. 1130-1135.
14. Ortiqov O. R. MA'NAVIY-MA'RIFIY ISHLAR JARAYONIDA MAFKURAVIY IMMUNITETNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI (OLIIY TA'LIM MUSSASALARI MISOLIDA) //Экономика и социум. – 2022. – №. 3-2 (94). – С. 1130-1135.
15. Ortiqov O. R. TALABALAR MA'NAVIY AXLOQIY FAZILATLARINI SHAKLLANTIRISHDA "QOBUSNOMA" ASARIDAN FOYDALANISH //Conferencea. – 2023. – С. 1-5.

16. Ortiqov O. R. O'QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTALOGIYA VA KOMPENTLIKNING ROLI VA AHAMIYATI //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 5. – С. 42-47.
17. Жураев Б. Т., Абдурахмонова Д. У. Эстетическое развитие школьников средствами узбекского музыкального фольклора //Вестник Чувашского государственного института культуры и искусств. – 2019. – №. 14. – С. 77.
18. Жураев Б. Т. Социально-духовное развитие студентов //Россия-Узбекистан. Международные образовательные и социально-культурные технологии: векторы развития. – 2019. – С. 22-23.
19. Умурова М. Ё. The importance of using pedagogical technologies in special educational schools //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 22-2. – С. 24-26.
20. Умурова М. Ё. РОЛЬ ТРУДОВЫХ ПЕСЕН В ФОЛЬКЛОРЕ //Miasto Przyszłości. – 2023. – Т. 43. – С. 97-101.
21. Umurova M. Y. Practical Possibilities of Spiritual-Moral Formation through Folk Songs //Procedia of Philosophical and Pedagogical Sciences ISSN. – Т. 2795. – №. 546X. – С. 55.